

İRAN'IN EKONOMİK VE DEMOGRAFİK YAPISI

Kemal Salih CARFİ*

İran İslam Cumhuriyeti, dünya politikasında her zaman önemli bir yer işgal etmiştir. Bunun başlıca sebepleri olarak; kanıtlanmış kaynaklarında dünya petrolünün %9,3'üne, dünya doğal gaz rezervlerinin %18,2'sine sahip olduğu gözükmektedir.¹ Bunun yanı sıra yıllardır süre gelen diplomatik baskılara rağmen nükleer silah amaçları için kullanılabilen uranyum madeni açısından da dikkat çekmektedir. Jeopolitik olarak baktığımızda güneyde Basra Körfezi ve Umman Körfezi, kuzeyde ise Hazar Denizi ile çevrilidir. Bu nedenlerden dolayı İran'ın ekonomik ve demografik yapısı incelenecektir.

İran ekonomisi Birleşmiş Milletler ve Dünya Bankasının 2016 verilerine göre dünyanın en büyük yirmibeşinci ekonomisidir.² İran'ın para birimi Riyal'dir. Sayısal verilere daha yakından bakılacak olursa; 2016 yılında ithalatı 46,2 milyar \$ ihracatı ise 46 milyar dolardır. İthal edilen ürünlerin başlıcaları otomobil, altın ve teknolojik ürünlerdir. İhraç ettiği ürünler ise petrol, petrol türevleri ve madeni kaynaklardır.³ Türkiye-İran ticari ilişkilerine bakıldığında daha çok İran tarafından enerji kaynağı olan ürünlerin Türkiye'ye ithali göze çarpmaktadır. Zaman zaman Türkiye-İran arasında diplomatik sorunlar nedeniyle, ticaret gündeme gelse de sınır komşuları olan ticari bağları devam etmiştir.⁴ Orta Doğu'da yaşanan problemler, ekonomik yaptırımlar, ambargolar ve kötü giden ticari ilişkiler göz önünde bulundurulduğunda İran ekonomisinin iyi olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

İran'ın demografik olarak ele alındığında ortaya çıkan tablo, İran dış politikası kadar hareketli gözüküyor. İran'ın 2015 nüfusu 81.824.270 kişidir. CIA verilerine göre İran nüfusunun %61'ini Farslar, %16'sını Azeri Türkleri, %10'unu Kürtler, %6'sını Lurlar, %2'sini Belûciler, %2'sini Araplar, %2'sini Kaşkay Türkleri ve diğer Türkmen gruplar oluşturur. Yine aynı verilere göre ülkedeki dini dağılım %99,4 İslam (%90-95 Şia %5-10 Sünni), %0,3 Hristiyanlık, %0,3 diğer inançlar şeklindedir. Ülke nüfusunda kadın-erkek oranları dengeli, genç nüfus yüksek ve doğum oranları yüksektir. Nüfusun yoğun olduğu şehirler Tahran, Meşhed, İsfahan, Tebriz ve Kerec'dir. İran'da resmi dil Farsçadır. Tanınan diller ise Azerbaycan Türkçesi, Kürtçe, Arapça, Beluçça ve Türkmencedir.⁵

¹ T.C Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı,

² Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu (IMF)

³ T.C Ekonomi Bakanlığı, T.C Dış İşleri Bakanlığı

⁴ T.C Dış İşleri Bakanlığı uluslararası anlaşmalar

⁵ Merkezi İstihbarat Teşkilatı (Amerika Birleşik Devletleri)